

دیرۆکا زبانی و سروشان

زانا دیرۆکا گۆیا زه‌مینی یان ئەف ئەردی ئەم ل سەر دژین، قەدگەریننە بەری ٤٦٠٠ ملیۆن سالان. ئی وی دەمی ئەردی مه وهك رۆژی و نوکه پارچهیه‌کا ئاگری بوو و - هه‌لبه‌ت- چ ره‌نگین ژیاپی ژی ل سەر نه‌بوون. به‌ری سی ملیار سالان، ژ ئەنجامین بارانین بۆش و به‌رده‌وام، ده‌ریا دروست بوون. دوان ده‌ریایان دا ژیاپی سەر ه‌لدا.

ل ده‌ستپێکی زینده‌وه‌رین ئیکشانه‌پی په‌یدا بوون. پاشی بوونه‌وه‌رین ئورگانی. به‌ژ ئانکو ئاخ ژ پارچه‌یه‌کا هه‌ڤگرتی یا ده‌ورو به‌رین وی ئاف وه‌کو گزیره‌یه‌کی پێک ده‌هات و ه‌یشتا پارچه‌ پارچه‌ نه‌بوو بوو. پاشی ه‌نده‌ك ژ وان زینده‌وه‌رین ئافی و پشقی شینکاتی ل سەر ئەردی په‌یدا بووی، خو خشانده‌ سەر ناخی و پشقی ب ملیۆنان سالین گوهرپینی ب سەر دا هاتین، زینده‌وه‌رین جوراوجور ژی چی بوون. ئەم مرو‌ف ژ یه‌ك ژ وان زینده‌وه‌ران بووینه.

زانا دبێژن.. به‌ری ئیزیکی ده‌ه هه‌تا بیست ملیۆن سالان جان‌وه‌ره‌ك ل سەر ئەردی په‌یدا بوو ژ شیرداران بوو و خاڕنا وی به‌لگ و گیا بوون و بلنداهیا وی د ناهه‌را (٦٠-١٢٠) سه‌نیمێتران دا بوو. هه‌ر وان زانا ئافی (دراپویداک) ئی کرینه و دبێژن کو ئەو بابکائی مه‌یموون و مرو‌فانه. ئانکو ئەم مرو‌ف و مه‌یموون پسمامین ئیکین.

ل سالا (١٩٧٤) گرۆپه‌کی ئەرکیولۆگان -شینوارناس- ل ئەفریکا هه‌ستین جان‌وه‌ره‌کی دیتن، پشقی قه‌کۆلینان دیار بوو کو ئەو هه‌ستی یین ژنه‌کی نه‌ به‌ری سی ملیۆن سالان ل سەر ئەردی ژ یا به‌ و گه‌له‌ك ب مرو‌فان قه‌ دچوو و ئافی وی کرنه (لووسی) و دبێژن ئەو ماکا مرو‌فانه یان که‌ڤترین جان‌وه‌ره وه‌ك مرو‌فان هه‌تا نوکه هاتیه دیتن.

بەرى سى مىليار سالان، د دەريايىن گەرم دا. دەستپىكا ژيانى پەيدا بوو.

د ناڤەرا ۵۷۰-۵۰۰ مىيۇن سالان، بوونەوهرين ئورگانى د دەريايان دا پەيدا بوون.

د ناڤەرا ۳۵۰-۳۰۰ مىيۇن سالان، شينكاتى ل سەر ئاخى پەيدا بوو و بوونەوهرين ئافى خۆ خشانده سەر ئاخى

د ناڤەرا ۲۳۰-۱۳۵ مىيۇن سالان. ديتۆساور پەيدا بوون و ڤەريان.

د ناڤەرا ۶۷-۶۰ مىيۇن سالان، جانەوهرين شيردار ل سەر ئاخى پەيدا بوون و نەرد پارچە، پارچە بوو و كيشوهر پەيدا بوون.

۱۵-۲۰ مىيۇن سالان، بابكالىن مرۆڤ و مەيموونان پەيدا بوون.